

**Introduktion til
KAPITALEN^s
første bind**

4. OPLAG

**BIDRAG TIL
KRITIK AF DEN
POLITISKE
ØKONOMI**

FORLAGET
KURASJE
KØBENHAVN 1973

BEMÆRKNINGER TIL DEN DANSKE OVERSÆTTELSE.

Foreliggende Indføring i Kapitalen, som kun omfatter Kapitalens 1. bog, er oprindelig udarbejdet som studiemateriale af en gruppe historiestuderende i Tyskland.

Vi har valgt at oversætte og udgive denne tekst selv om der i dag findes og anvendes 2 introduktionstekster i Danmark, nemlig Grunbaum: Kapitalismens politiske Økonomi (Røde Hane) og Dencik m.fl.: Marxismens politiska Økonomi (Zenit). Den væsentligste grund til denne tredje indføringstekst er, at begge eksisterende tekster lider af den generelle mangel, at de i altovervejende grad reducerer den marxistiske videnskab til en forholdsvis snæver økonomisk disciplin. Det betyder, at der f.eks. lægges ret stor vægt på målelige begreber, hvilket kan ses i bøgernes behandling af merværdi- og profitbegreberne. Herved tabes en meget væsentlig del af Marx' samfundsmæssige analyse, idet disse begreber hos Marx langt snarere udtrykker samfundsmæssige relationer end snævre økonomiske størrelser.

Samtidig overses det vigtigste i den marxistiske videnskab: det, at den som metode afspejler og udtrykker de samfundsmæssige reale forhold i begrebslig form. Hovedproblemet i den marxistiske videnskab er for os, hvorledes denne afspejling foregår og hvilke konsekvenser, den har for videreudviklingen af en omfattende marxistisk videnskab — hvor hovedproblemet i de nævnte bøger lidt fortegnet kan siges at være, hvorledes de marxske kategorier fremtræder i dag, altså f.eks. hvordan man kan estimere profitraten i en given virksomhed. Historikergruppens indføringstekst lider ikke nær så udtalt af disse mangler, og den vil derfor forhåbentlig kunne bidrage til en langt mere omfattende og nuanceret forståelse af marxismen som en omfattende videnskab.

Undervejs i oversættelsen er vi stødt på adskillige sproglige problemer, som stort set alle skyldes manglen på en konsekvent marxistisk terminologi og begrebsapparat på dansk. Vi har ikke ment at kunne anvende den samme inkonsekvente oversættelseskonvention, som ligger bag den danske udgave af Kapitalen, og langt mindre den bag Udvalgte Skrifter (MEUS) fra Tiden. Ved oversættelsen i disse to standardværker ser det ud som om

oversætterne generelt har tilstræbt at undgå en terminologi, der var hegeliansk i sin oprindelse — altså begreber, der stammer fra den hegeliske logik, hvor begreberne optræder i en indre sammenhæng, der gør, at de kan udvikles både af hinanden og af sig selv. Her er vores oversættelsesproblem, at en terminologi af denne art ikke findes på dansk, men da ens Marxforståelse samtidig er afhængig af de begreber og sammenhænge, som udtrykkes, har vi derfor været nødt til sine steder at anvende os af sproglige konstruktioner, som måske ved første øjekast virker unødigt svære. Dette er helt i tråd med vores opfattelse af marxismen: den må bestandig problematiseres for at kunne udvikles, i stedet for at afproblematiseres og stivne til et system af dogmatiske læresætninger, som efter endt udenadslæren kan anvendes på et hvilket som helst problem.

Samtidig har vi naturligvis følt os bundet af de foreliggende oversættelser af Marx' værker, da de jo anvendes i vid udstrækning. I citater fra disse danske udgaver har vi derfor som hovedregel anført den "officielle" danske tekst med få rettelser. I disse tilfælde anføres det "officielle" i parentes. Citater, som vi betragter som decideret forkert oversat, har vi selv nyoversat. I disse tilfælde har vi oversat fra Marx-Engels-Werke (Mew) med angivelse af bind og sideantal, og her anføres endvidere en henvisning til den foreliggende danske udgave (f.eks. MEW 33, 332. sml. MEUS II, 467). Et par af vores gennemgående rettelser kan måske gøre læsningen af teksten nemmere:

Det tyske *allgemein* oversættes her med *almen*, hvor det i andre danske oversættelser hedder *almindelig* eller *generel*. Det skyldes, at begrebet *allgemein* ikke blot er noget helt almindeligt, men netop et specifikt begreb i den hegeliske logik, hvor det indgår i en begrebslig triade: *allgemein* — *besonders* — *einzel*, dvs. *det almene* — *det særlige* — *det enkelte*. Ethvert spor af forbindelse mellem hegelisk logik og marxistisk metode forsvinder i det danske begreb *almindelig*, en forbindelse, som er nødvendig at genoprette for at få den fulde forståelse af den marxske metodes særtræk.

Det samme gælder det tyske begreb *Vergesellschaftung* som her oversættes lidt knudret med *samfundsmæssiggørelse*, idet det er begrebets indholdsmæssige betydning: at noget bliver gjort samfundsmæssigt. I andre danske oversættelser hedder det

socialisering, et vagt og upræcist begreb, som både betegner arbejderklassens politiske kontrol over produktionsmidlerne og også en tilpasning af individer gennem indlæring af normer. Førstnævnte betydning har begrebet i den politiske agitation, sidstnævnte i socialpsykologien.

Det tyske begreb *Verwertung* oversættes her som i Kjeld Schmidts oversættelse af "Kritik af den politiske Økonomi (Grundrids)" med *valorisering*, mens det i Kapitalen hedder *værdiøgning*. Vi har foretrukket et fremmedord frem for det danske værdiøgning, da vi mener, at valorisering omfatter den dobbelte proces, hvorved gammel værdi opløses og genskabes samtidig med at nyværdi skabes. Denne betydning kan vi ikke finde i *værdiøgningen*, som udelukkende lægger vægt på væksten. Endelig har vi systematisk oversat det tyske *Produktivkraft* med *produktivkraft* frem for *produktivitet*, som anvendes i den danske udgave af Kapitalen. Dette skyldes ligeledes det tyske begrebs dobbelte betydning, dels som selve arbejdets produktionsevne og dels som nyttevirkningen af arbejdet (antal produkter i forhold til anvendt arbejdstid, eller produktiviteten). Her indeholder det hidtil anvendte danske begreb også kun halvdelen af det tyske begrebs indholdsmæssige betydning – rent bortset fra, at det ikke engang er konsekvent "skævt" oversat i Kapitalen.

Og til sidst et par ord om indføringstekstens forhold til selve Kapitalen.

Indføringsteksten kan ikke erstatte egentlige kapitalstudier. Hvis den kommer til at gøre det, er vores arbejde med at oversætte og udgive teksten, forfejlet. Den skal supplere kapitallæsningen. Vi ved erfaringsmæssigt, at kapitalstudier er vanskelige, bl.a. fordi det er ret svært at få overblik over Kapitalens indhold, dens indre logisk-strukturelle sammenhænge osv. Til dette brug kan indføringsteksten anvendes.

oversætterne

I. Lønningsdag.

På lønningsdagen får enhver arbejder sin løn for det arbejde, han har udført i ugens løb. Hvis han arbejder på tidlø, får han den fastsatte tarif for hver time, arbejder han på akkord, får han stykløn for hvert fejlfrit leveret emne. Hvis han desuden har overtimer, får han ekstra for dem, kort sagt: lønnen er åbenbart den pris, som arbejdsgiveren betaler arbejderens efter dennes arbejdsydelse. Den, som producerer mere, tjener også mere.

Ugelønnen gives ud igen. Ethvert menneske har bestemte *behov*. For det første skal det have noget at spise, dernæst beklædning og bolig. Endelig hører bil, vaskemaskine og TV i dag også til de helt normale behov. Men man kan kun tilfredsstille sine behov, hvis man har penge. I vores samfund har hver ting sin pris. Det siges ikke uberettiget, at "pengene regerer verden".

En arbejder har dog ikke en fed bankkonto, og kun ganske få mennesker vinder i lotteriet. En arbejder har normalt kun sin arbejdslø, og den forbruges hurtigt. Det ved enhver, der f.eks. køber ind i et supermarked. De produkter, som står på hylderne, er *varer*. Varer må man købe. Det forekommer ganske logisk, fordi de varer, som arbejderens skal tilfredsstille sine behov med, tilhører arbejdsgiveren, og han har solgt dem videre til supermarkedet.

Hvordan er det egentlig?

Hvorfor tilhører varerne arbejdsgiveren? Alle de ting, som vi kan købe, er jo fremstillet af arbejdere!

Hvorfor giver arbejdsgiveren egentlig kun arbejderens en "lø", mens han selv tilegner sig produkterne af hans arbejde?

Vi vil følge dette og forsøge at finde et svar på disse spørgsmål: den sammenhæng mellem arbejde – lønningsdag – bruge penge, som vi lige har beskrevet, kan vi bringe på en meget kort formel: arbejderens arbejder (A), for arbejdet får han løn udbetalt i penge (P), hvormed han køber ting, som han behøver til sig og sin familie. Disse ting er varer (V). Totalsammenhængen kan dermed fremstilles som forløbet

A – P – V

aktionær . . . Siemens AG henviser til, at arbejdstagernes andel i gevinsten stammer helt tilbage fra det forrige århundrede. To gange i løbet af de sidste to år er der blevet udstedt personaleaktier . . . Personalet erhvervede sig på denne måde otte millioner DM . . .". Frankfurter Rundschau lader sig dog ikke bedrage af disse astronomisk klingende tal, og skriver: "De store virksomheder synes i spørgsmålet om formuedannelse at være noget dunkle. På den ene side gøres der store anstrengelser, frem for alt gennem statslige foranstaltninger, på den anden side skjules problemet med en retfærdig formuefordeling snarere end det løses. Helt bortset fra, at de enkelte firmaers løfter indskrænker arbejdernes bevægelighed: de gældende regler ophæver ikke formuekoncentrationen, men nedsætter dens tempo. Allerede nu kalder mindre end to procent af landets borgere 35% af den private formue og endda 70% af produktionsformue for deres egen."

INDHOLDSFORTEGNELSE

BEMÆRKNINGER TIL DEN DANSKE OVERSÆTTELSE . . .	2	} 1.
I. Lønningsdag	5	
II. Hvad er videnskab?	7	
III. Marxismens videnskabelige metode.	9	
FØRSTE AFSNIT: VARE OG PENGE	12	} 1.
I. Det vareproducerende samfunds almene grundlag	12	
a. Privatejendom		
b. Arbejdsdeling.		
c. Bytning.		
II. Varen	16	
a. Brugsværdi. Brugsværdier har forskellig kvalitet.		
b. I bytningen har varerne samme kvalitet.		
c. Værdi. Som værdi er alle varer af samme kvalitet.		
d. Værdistørrelse. Samfundsmæssig nødvendig arbejdstid.		
III. Bytteprocessen.	20	
a. Det simple bytteforhold mellem to varer (simpel værdiform).		

b. Den udviklede bytteproces og pengenes opståen.	24	}
IV. Pengenes funktioner.	24	
a. Penge som cirkulationsmiddel.		}
b. Penge som opsparingsmiddel.		
V. Varens og pengenes fetichkarakter.	28	

ANDET AFSNIT: FORVANDLINGEN AF PENGE

TIL KAPITAL	32	} 1.
I. Varecirkulation og pengecirkulation.	32	
II. Varecirkulation og merværdi.	34	
III. Merværdi og varen arbejdskraft	35	
IV. Den menneskelige arbejdskraft som vare.	36	
V. Værdien af varen arbejdskraft.	38	

TREDIE AFSNIT: PRODUKTION AF

DEN ABSOLUTE MERVÆRDI	42	} 1.
I. Arbejdsprocessen	43	
II. Valoriseringsprocessen.	44	
III. Værdiopretholdelse og nyværdiskabelse	46	
IV. Konstant og variabel kapital	48	
V. Merværdiraten	49	
VI. Merværdimassen	50	
VII. Arbejdsdagen	51	
VIII. Den voldelige kamp mellem arbejdere og kapitalister om arbejdsdagens længde	54	

FJERDE AFSNIT: DEN RELATIVE MERVÆRDI . . . . .

I. Forhøjelse af merværdien uden forlængelse af arbejdsdagen	58	} 1.
II. Værdisænkning af de nødvendige livsforbrødenheder gennem forhøjelse af arbejdets produktivitet	59	
III. Den enkelte kapitalists jagt efter merværdi.	60	
IV. Ekstra-merværdi og relativ merværdi.	63	

FEMTE AFSNIT: DEN RELATIVE MERVÆRDIS

PRODUKTIONSMETODER	64	} 1.
I. Sempel Kooperation	65	
II. Systematisk arbejdsdeling	66	
Ekskurs: produktivt og uproduktivt arbejde.		

III. Den teknologiske anvendelse af naturvidenskaben	73	}	1.
a. Arbejdsdeling og maskineri.			
b. Maskineriets virkning på arbejderklassen.			
c. Maskineri og ekstra-merværdi.			
d. Modsigelsen i den maskinelle produktion af relativ merværdi.			
e. Arbejdsdagens forlængelse som følge af den maskinelle produktionsmåde.			
f. Intensivering af arbejdet.			
g. Intensivering af arbejdet, vareværdi og merværdiproduktion.			
h. Arbejdernes kamp mod forhøjelsen af arbejdsintensiviteten.			
IV. Kapitalens fetishkarakter	83		
SJETTE AFSNIT: KAPITALENS AKKUMULATION	90	}	1.
I. Den kontinuerlige produktionsproces (reproduktionsproces)	91		
a. Forandringer med hensyn til den variable kapital.			
b. Forandringer med hensyn til totalkapitalen			
c. Forvandlingen af ejendomslove og ækvivalentbyttets fremtrædelsesform.			
II. Den almene lov for den kapitalistiske akkumulation	97		
a. Kapitalakkumulationen.			
b. Ændringer i kapitalens organiske sammensætning			
c. Kapitalens centralisation.			
d. Reservearme og industriel cyklus.			
e. Den kapitalistiske akkumulations virkninger på arbejderklassens situation.			
III: Hvorledes den borgerlige videnskab forklarer kapitalismen	107		
a. Hvad borgerlige videnskabsmænd forstår ved "kapital".			
1. Kapital som produceret produktionsmiddel.			
2. Arbejdskraften som arbejderens "kapital".			
b. Hvordan den uretmæssige tilegnelse af merarbejdet bliver retfærdiggjort.			
1. Gevinst som erstatning for konsumafkald.			
2. Gevinst som risiko-præmie.			
3. Gevinst som løn for arbejdsgivervirksomhed			

IV. Den såkaldte oprindelige akkumulation eller den voldsomme oprindelige tilegnelse	115	}	1.
SYVENDE AFSNIT: ARBEJDSLØNNEN	118		
I. Endnu engang: Værdibestemmelsen af varen arbejdskraft	119		
II. Ændringer i arbejdskraftens uddannelsesomkostninger gennem metoder til produktion af relativ merværdi	121		
a. Sempel Kooperation.			
b. Systematisk arbejdsdeling.			
c. Den maskinelle produktionsmåde.			
III. Kvindearbejde og arbejdskraftens værdi	127		
IV. Virkninger af ændret produktivitet, intensitet og arbejdsdagens længde på arbejdskraftens værdi	130		
a. Virkninger af ændret produktivitet.			
b. Virkninger af ændret intensitet og arbejdsdagens længde.			
V. Lønnens fetishkarakter eller forvandling af arbejdskraftens værdi til prisen på præsteret arbejde	132		
VI. Arbejdslønnens former	136		
Ekskurs I: Eventyret om løn-pris-spiralen.			
Ekskurs II: Arbejderen som sparer eller illusionen om "arbejdstagernes formuedannelse".			
VII. Lønbevægelse og kapitalakkumulation.	146		
OTTENDE AFSNIT: LØNKAMP OG KAMP MOD LØNARBEJDESYSTEMET	150	}	1.
I. Arbejdersammenslutninger og konkurrence blandt lønarbejderne	151		
II. Fagforeningernes defensive opgaver.	153		
a. Kampen om arbejdsdagen			
b. Fagforeningernes lønkamp.			
III. Fagforeningernes dobbelte funktion	156		
IV. Fagforeninger idag	157		
V. Organiseret kamp mod forøgelse af arbejdsintensiteten.	158		
VI. Arbejderklassens offensive kamp	160		
VII. Den kapitalistiske produktionsmådes samfundsmæssige udviklingstendens.	161		
TILLÆG	165		
Materiale til tredje afsnit	166		

I. Merværdiraten	166
II. Overtimer	169
 Materiale til fjerde afsnit	170
I. Stigning i arbejdets produktivitet i BRD	170
II. Den relative merværdi	171
 Materiale til femte afsnit	173
I. Den systematiske arbejdsdelings kapitalistiske form	173
II. Kapitalistisk ledelse af produktionsprocessen	174
III. Arbejdsulykker	175
IV. Den industrielle arbejders kvalifikationsgrad	177
V. Skifteholdsarbejde og dets indvirkning på arbejderne	178
VI. Metoder til intensivering af arbejdet	179
VII. Sundhedsmæssige følger af den stigende arbejdsintensitet.	182
VIII. Kampformer imod forøgelsen af arbejdsintensiteten	183
 Materiale til sjette afsnit	190
I. Stigende organisk sammensætning og reservearmeen	190
II. Kapitalens centralisering	194
III. Hvordan arbejdsgiverne forstår deres samfundsmæssige funktion	197
IV. Den såkaldt oprindelige akkumulation	200
 Materiale til syvende afsnit	204
I. Kvinde-arbejde	204
II. Akkordlønsystemet og dets virkning arbejderne	206
III. Aflønning efter præmiesystemet.	209
IV. Metoder til "videnskabelig" vurdering af arbejdet	211
V. Formuedannelse hos arbejdstagerne	217
 INDHOLDSFORTEGNELSE	220